

M.A. (Part-II)
SOCIOLOGY
Industry, labour and Society
(Paper – V) (OCT-16)

QP Code : 67383

[For Internal Students]
[For External Students]

(2.15 Hours)
(3 Hours)

[Total Marks : 75
[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) **External Students** should attempt any **four** question.
(2) **Internal Students** should attempt any **three** questions (Q. No.1 to 6), Do not **attempt** question No. 7 & 8.
(3) **All question carry equal marks.**

1. Analyze the impact of industry on social institutions with reference to family, kinship and caste. 25
2. Describe the issues related to industry and labour in India. 25
3. Examine the changing features of formal organization. 25
4. Write an essay on the relationship between work and alienation. 25
5. Write in detail nature of industrial conflict and method of conflict resolution. 25
6. Write short notes on **any two** : 25
 - (a) Factors influencing labour market
 - (b) Gender and technology
 - (c) Voluntary retirement schemes
 - (d) Industrialization and social change
7. Critically examine industrial relation and the changing role of state in India. 25
8. Highlight the issues related to labour in the context of economic liberalization in India. 25

TURN OVER

(मराठी रुपांतर)

नियमित विद्यार्थांसाठी

(२.१५ तास)

एकूण गुण : ७५

बहिःशाल विद्यार्थांसाठी

(३ तास)

एकूण गुण : १००

- सूचना : (१) बहिःशाल विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत.
 (२) नियमित विद्यार्थ्यांनी प्रश्न क्र. १ ते ६ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. प्रश्न क्रमांक ७ व ८ सोडवू नये.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. सामाजिक संस्थावरील उद्योगाच्या परिणाम कुटुंब, नातेसंबंध आणि जात यांच्या संदर्भात पृथःकरण करा. २५
२. भारतातील उद्योगधंदे आणि कामगार यांच्याशी संबंधित प्रश्नाचे वर्णन करा. २५
३. औपचारिक संघटनेची बदलत्या वैशिष्ट्याचे परिक्षण करा. २५
४. काम आणि अलगीकरण या दोहोंतील सहसंबंधावर निबंध लिहा. २५
५. औद्योगिक संघर्षाचे स्वरूप आणि संघर्ष मिरविणाऱ्याच्या पध्दती याबाबत सविस्तर लिहा. २५
६. खालीलपैकी दोहोंवर टिपा लिहा : २५
 - (अ) कामगार वर्गावर प्रभाव टाकणारे घटक
 - (ब) लिंगभाव आणि तंत्रज्ञान
 - (क) स्वेच्छा निवृत्ती योजना
 - (ड) औद्योगिकरण आणि सामाजिक परिवर्तन
७. औद्योगिक संबंध आणि भारतातील राज्यांची बदलती भूमिका यांचे टीकात्मक परिक्षण करा. २५
८. भारतामधील श्रमिकांच्या प्रश्नांचे मुक्त अर्थव्यवस्थेच्या संदर्भावर प्रकाश टाका. २५

M.A. (Part-II)
SOCIOLOGY
Environment and Society
(Paper – VII) (OCT-16)

QP Code : 67462

Internal students (2 Hours 15 minutes) [Total Marks : 75

External students (3 Hours) [Total Marks : 100

- N.B. :** (1) **External** students should attempt any **four** questions
(2) **Internal** students should attempt any **three** questions from question No.1 to 6. Do not attempt question No. 7 and 8.
(3) **All** questions **carry** equal **marks**.

1. Review briefly the conception of human-nature relation changed overtime. **25**
2. Critically evaluate the effects of development on the environment with reference to the views of Ulrich Beck. **25**
3. Highlight the causes and effects of global warming. Analyse the various measures undertaken to curb it. **25**
4. Discuss in detail any two anti-dam struggle in India, highlighting the main issues raised by them. **25**
5. Explain in detail the various ways in which depletion of resources is taking place and its impact on local communities. **25**
6. Write short notes on any **two**: **25**
 - (a) Eco-feminism
 - (b) Loss of bio-diversity
 - (c) Cultural ecology
 - (d) Marxist Perspectives on environment
7. Elaborate on the origin, meaning and concept of sustainable development. **25**
8. Critically evaluate the prespectives on environmental determinism and possiblism. **25**

[Turn Over

मुक्त व दूर अध्ययन विद्यार्थ्यांसाठी (३ तास)

(एकूण गुण: १००)

नियमित विद्यार्थ्यांसाठी (२ तास १५ मिनिटे)

(एकूण गुण: ७५)

- सूचना: (१) दूर व मुक्त अध्ययन विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत.
 (२) नियमित विद्यार्थ्यांनी प्रश्न क्र. १ ते ६ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवावेत. प्रश्न क्र. ७ व ८ सोडवू नये.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
१. मानव व निसर्ग संकल्पना यांच्या संबंधात बदल येत आहे. थोडक्यात आढावा घ्या. २५
 २. यू बेक यांच्या विचारांचा आधार घेत विकासाचा पर्यावरणावर झालेल्या परिणामांचे टिकात्मक परीक्षण करा. २५
 ३. जागतीक तापमान वाढीच्या समस्येचे सविस्तर पृथक्करण करा. त्याचे कारणे, परिणाम आणि त्यावरील उपाय यांच्यावर प्रकाश टाका. २५
 ४. भारतात झालेल्या कोणत्याही दोन धरण विरोधी लढवार सविस्तर चर्चा करून या लढयात प्रभावीपणे मांडलेल्या मुख्य समस्यांवर प्रकाश टाका. २५
 ५. स्थानिक साधनसामग्रीचा न्हास कोणकोणत्या मार्गाने होत आहे आणि त्याचा स्थानिक समाजावरील प्रभाव स्पष्ट करा. २५
 ६. कोणत्याही दोहोवर टिपा लिहा: २५
 - (अ) पर्यावरणीय स्त्रीवादी
 - (ब) जैव विविधतेच्या न्हास
 - (क) सांस्कृतिक पर्यावरण
 - (ड) पर्यावरणाबाबत मार्क्सवादी दृष्टिकोण
 ७. चिरंजीवी विकास संकल्पनेचा अर्थ आणि निर्मिती याचा आढावा घ्या. २५
 ८. पर्यावरणीय 'निर्णायकवादी व शक्यतावादी' दृष्टिकोनाचे टिकात्मक विवेचन करा. २५

M.A. (Part-II)
SOCIOLOGY
Sociology of Social Movements
(Paper – VIII) (OCT-16)

QP Code : 67602

[For External Students]
[For Internal Students]

3 Hours
2.15 Hours

[Total Marks : 100
[Total Marks : 75

- N.B. :** (1) External students should attempt any **four** questions.
(2) Internal students should attempt any **three** questions from Q.Nos. 1 to 6.
Do not attempt Q.Nos. 7 and 8.
(3) All questions carry equal marks. (25 marks each)

1. Do you think that seeds of social movements lies in the social structure? Discuss. 25
2. Critically evaluate the Relative Deprivation theory. 25
3. Discuss the emergence and concerns of Tribal Movement in India. 25
4. Critically evaluate the Dalit Movement in India. 25
5. Discuss 'Justice' and 'Identity' as major themes in social movements. 25
6. Write short notes on any two of the following: 25
 - (a) Resources Mobilisation theory
 - (b) Power as a major theme in social movement
 - (c) Social Movements and political parties
 - (d) Women's Movements.
7. Why 'Environment Movement' is called as 'New Social Movement'? Discuss. 25
8. Explain the impact of Globalisation on Indian Social Movements. 25

(मराठी रूपांतर)

बहिःशाल विद्यार्थ्यांसाठी

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

नियमित विद्यार्थ्यांसाठी

(२ तास १५ मिनिटे)

[एकूण गुण : ७५

- सूचना : (१) बहिःशाल विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत.
 (२) नियमित विद्यार्थ्यांनी प्रश्न क्रमांक १ ते ६ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवावेत. प्रश्न क्रमांक ७ व ८ सोडवू नयेत.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २५ गुण)

१. सामाजिक चळवळीची बीज सामाजिक संरचनेमध्ये असतात असे आपणास वाटते काय? चर्चा करा. २५
२. सामाजिक चळवळीच्या संदर्भात सापेक्ष वंचितता सिध्दांताचे टीकात्मक परीक्षण करा. २५
३. भारतातील आदिवासी चळवळीच्या वाढीची आणि परिणामांची चर्चा करा. २५
४. भारतातील दलित चळवळीचे टीकात्मक मूल्यमापन करा. २५
५. सामाजिक चळवळीच्या 'न्याय' आणि 'अस्मिता' हे मुख्य गाभे आहे याची चर्चा करा. २५
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा. २५
 - (अ) साधन सामग्रीची गतिशीलता सिध्दांत
 - (ब) सत्ता: सामाजिक चळवळीच्या मुख्य गाभा
 - (क) सामाजिक चळवळी आणि राजकीय पक्षे
 - (ड) स्त्रियांच्या चळवळी
७. पर्यावरणीय चळवळीस नव सामाजिक चळवळी का संबोधले जाते - चर्चा करा. २५
८. भारतातील सामाजिक चळवळीवरील जागतिकीकरणाच्या प्रभावाचे स्पष्टीकरण द्या. २५

M.A. (Part-II)
SOCIOLOGY
Gender and Society
(Paper – X) (OCT-16)

QP Code : 67813

External students (3 Hours)
Internal students (2 Hours)

[Total Marks :100
[Total Marks :75

- N.B. :** (1) External students should attempt any four questions
(2) Internal students should attempt any three questions from Q. No. 1-6
Do not attempt Q. No. 7 and 8.
(3) All Questions carry equal marks.

1. Elaborate on Feminism and discuss its various types.
2. Examine the demographic factors responsible for the deteriorating position of women in Indian society.
3. Show how the nature of socialization in patrilineal societies influences various aspects of family and kinship
4. Examine in detail Ambedkar's view on status of Indian women.
5. Explain how the gender stereotypes presented in the audio-visual media affects position of women in Indian society.
6. Write short notes on any two of the following:-
 - (a) Difference between sex and gender
 - (b) Matrilineal societies
 - (c) Dowry and Bride wealth
 - (d) Women in Left movements.
7. Describe phule's view on education of women and widow remarriage.
8. Describe the contemporary Women's Movement of 1990s.

[TURN OVER

बहिशाल विद्यार्थ्यांसाठी
नियमित विद्यार्थ्यांसाठी

(मराठी रुपांतर)
(३ तास)
(२ तास ३० मिनिटे)

(एकूण गुण:१००)
(एकूण गुण:७५)

१. स्त्रीत्ववाद आणि त्याच्या विविध प्रकारांचा आढावा घ्या.
२. भारतातील स्त्रीयांचा दर्जा खालवण्यात जन्म मृत्यु घटक कसे जबाबदार ठरले आहेत याचे परीक्षण करा.
३. पितृसत्ताक समाजातील सामाजिकरणाचे स्वरूप कुटुंब आणि नातेसंबंधाच्या विविध बाजूंवर कसे प्रभाव टाकते ते दर्शवा.
४. भारतीय स्त्री दर्जाच्या संदर्भातील डा. बी. आर आंबेडकरांच्या मतांचे (विचारांचे) सविस्तर परीक्षण करा.
५. दृक-श्राव्य(चित्रपट आणि नभोवाणी) माध्यमातील लिंगभेदाची आखीव-रेखीव मांडणी भारतातील स्त्री दर्जावर कसा प्रभाव टाकत आहे याचे स्पष्टीकरण द्या.
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा:-
 - (अ) लिंग आणि लिंगभाव धारणा यातील फरक
 - (ब) मातृसत्ताक समाज
 - (क) डाव्या चळवळीतील महिला
 - (ड) हंडा व वधूमूल्य
७. स्त्रीयांचे शिक्षण आणि विधवा पुर्नविवाह याबाबतच्या महात्मा फुलेच्या विचारांचे वर्णन करा.
८. १९९० च्या समकालीन स्त्री चळवळीचे वर्णन करा.